

Anàlisi qualitatiu, a partir de l'observació participant, de l'estat de la Infermeria de Salut mental:

A propòsit del XXIè Congrés Nacional d'Infermeria de Salut Mental

M^a Teresa Lluch Canut

En aquest treball expliquem com s'ha desenvolupat el XXIè Congrés d'Infermeria de Salut Mental aprofitant una situació privilegiada d'anàlisi: l'observació participant que, com a assistent, hem tingut ocasió de gaudir. A partir d'una mostra molt nombrosa (més de 600 participants) i d'un programa amb bona qualitat, hem elaborat unes anàlisis de l'estat de la infermeria de salut mental, emfatitzant el component subjectiu de la metodologia utilitzada.

Introducció

Els dies 1, 2 i 3 d'abril de 2004 es va celebrar a Bilbao, el XXIè Congrés Nacional d'Infermeria de Salut Mental, organitzat per l'Associació Nacional d'Infermeria de Salut Mental (ANESM). La xifra d'assistència ha sigut tot un rècord i a permès d'omplir el Palau Euskalduna. He volgut ampliar el meu comentari, aprofitant el valor que la observació participant té com a tècnica d'anàlisi i comprensió de les situacions.

Desenvolupament

El congrés es va inaugurar amb un ple absolut. Sota el títol de "El saber enfermero: un marco de acción" es van estructurar ponències i taules rodones reflexionant entorn a la infermeria de salut mental segons: el seu passat, el seu present i el seu futur.

Destaquem només algun dels aspectes més rellevants de cada un d'ells:

- El Sr. Manuel Amezcua (Director de la Fundación Index) ens va mostrar una perspectiva històrica de la infermeria de salut mental a partir de l'ordre religiosa de Sant Joan de Déu i els seus orígens a la ciutat de Granada.
- La Sra. Ma. Rosario Oroz (Professora Titular d'Infermeria Psiquiàtrica i de Salut Mental de la Escola d'Infermeria de Donosti-San Sebastián) ens va exposar l'evolució que ha tingut la formació d'infermeria al llarg del segle XX, deixant assenyalats els punts clau que apunten el futur més immediat: la llicenciatura en infermeria i el desenvolupament complet de les especialitats.
- La Sra. Assumpta Rigol (Professora Titular d'Infermeria Psiquiàtrica i de Salut Mental de la Escola d'Infermeria de la Universitat de Barcelona (EI-UB) i Directora Docent de la Especialitat d'Infermeria de Salut Mental en les Unitats Docents vinculades a la EI-UB). Amb la ponència "Evolución de los modelos de enfermería" va reforçar la necessitat de treballar amb un model d'infermeria, ens va fer veure amb molta claredat l'aplicació de

diversos models al llarg de tot el Procés d'Infermeria, integrant les taxonomies (NANDA-NIC-NOC); i ens va mostrar les variacions interpretatives que es podien generar a partir d'un model o altre. La seva intervenció va provocar una reflexió molt interessant entorn a qüestions fonamentals de la infermeria com són: quin model utilitzar?, és bo tenir més d'un model?, els models serveixen per alguna cosa més que per fer la valoració inicial de l'estat de salut de la persona?.

- El Sr. Francisco Ventosa (gerent de l'Hospital Juan Grande de Jerez de la Frontera). Ell és un gran estudiós de la història de la infermeria de salut mental i va aprofitar el títol de la seva ponència La evolución de la práctica enfermera desde los modelos de gestión per mostrar exemples històrics on es veia reflectit el paper dels infermers/infermeres en la gestió dels centres hospitalaris.
- El Sr. Alberto Gálvez (coordinador d'investigació de la Fundació Index), ens va parlar de la Infermeria Basada en la Evidència i de la necessitat de fonamentar el nostre treball amb evidències científiques.
- La Sra. Mercedes Ugalde (Professora Titular d'Infermeria Psiquiàtrica

i de Salut Mental de l'Escola d'Infermeria de la Universitat de Barcelona i Presidenta de la Associació Espanyola de Nomenclatura, Taxonomies i Diagnòstics d'Infermeria - AENTDE). Amb la ponència "Utilización de taxonomías NANDA, NIC y NOC" ens va mostrar el significat de les taxonomies dins del marc global de la salut. També ens va ajudar a adonar-nos de com aquestes taxonomies poden servir per fer més visible el treball quotidià d'infermeria i el seu grau de significació dins del còmput total dels serveis assistencials.

- La Sra. Evelyn Huizing (Infermera Coordinadora Regional de Desenvolupament i Innovació de Cures d'Infermeria del Servei Andalus de Salut). Va plantejar el desenvolupament de les cures d'infermeria de salut mental dins de la xarxa assistencials, a partir de la ponència "Los cuidados de salud mental en los procesos asistenciales".
- El Dr. Luís Cibanal (Catedràtic d'Infermeria de Salut Mental de la Universitat d'Alacant) ens va fer

reflexionar entorn a la mítica pregunta: "El cuidado enfermero ¿ciencia o arte?"

- La Sra. Rosamaria Alberdi (Professora Titular de la Escola d'Infermeria de la Universitat de les Illes Balears) ens va portar cap al futur amb un esperit dinàmic i reflexiu. La seva ponència "Un futuro de cuidados" va reforçar la continuïtat de les cures d'infermeria en allò que entenem per futur i que es configura a partir del actuar quotidianament.

D'altra banda, els laboratoris Janssen-Cilag, van realitzar un petit simposium sobre El papel de la Enfermería de Salud Mental: "Claves para el seguimiento y adherencia terapéutica del paciente psicótico" remarcant la importància dels professionals d'infermeria en l'evolució favorable i la qualitat de vida de la persona que pateix un trastorn psicòtic.

Les ponències es varen desenvolupar durant les sessions matinals del congrés. A les tardes es van organitzar Tallers i Grups de Treball. Així mateix es van presentar 105 pòsters i 85

comunicacions que ens mostrar, en forma oral o gràfica, el treball científic de diversos equips d'infermeria de salut mental de totes les comunitats autònomes.

Conclusions

Destacant el component subjectiu implícit en la tècnica de l'observació participant ens aventurem a destacar alguns elements que intenten reflectir, a modus de conclusions, les reflexions que hem extret del congrés en si mateix i del seu impacte com a indicador de l'"estat de salut" de la infermeria de salut mental. Així, assenyalem que:

- El congrés va ser un èxit tant per el número de participants com pel grau de satisfacció general que va generar. Les opinions majoritàries apuntaven expressions com "ha estat molt bé" "ens a agradat molt" "ha sigut molt interessant" "l'any que ve a Caceres, oi?"... Es evident que el grau de satisfacció inclou diferents elements, entre els que creiem que destaquen: els ponents, la qualitat dels continguts, les temàtiques tractades, l'organització, les activitats complementàries / lúdiques i el lloc de celebració, entre altres. És la combinació de tots aquests elements la que permet parlar d'un alt grau de satisfacció
- La infermeria de salut mental es troba en un moment de creixement i expansió important. S'estan incorporant les noves generacions d'especialistes formats a partir del sistema de residència. Son els EIRs (Enfermeros Internos Residentes); professionals que es fan sentir, que agafen el micròfon amb seguretat i expressen les seves idees amb fermesa per transmetre les seves inquietuds i les seves opinions.



També són presencia destacada tots els professionals que treballen en salut mental i que s'han format a partir dels estudis de postgrau i de l'experiència assistencial quotidiana. Uns i altres, junt amb les generacions d'infermers i infermeres que ja tenim una llarga trajectòria en salut mental, crec que estem configurant un espai únic en la història de la infermeria de salut mental que de ven segur conduirà a un creixement professional encara difícil d'entreveure però fàcil d'imaginar. Només ens cal treballar tots plegats amb una única direcció que jo crec que és molt fàcil de trobar: treballar per a la millora de la salut mental de les persones i de les

famílies. I, ens cal fer aquest treball amb sentit de col·laboració i respecte; dues actituds bàsiques pel treball en equip.

- Finalment, voldria expressar un desig personal: m'agradaria que tots els professionals que ens dediquem a la salut mental no ens oblidéssim mai de cuidar-nos el màxim possible per tal que puguem ser exemple i model de salut. I també m'agradaria que cada vegada hi hagués més alumnes d'infermeria interessats a treballar en l'àmbit de la salut mental. A tots els estudiants de la diplomatura d'infermeria us vull dir que en l'àmbit de la salut mental "qui ho prova, si queda". Benvinguts tots els que hi vulgueu ser.

Tota la informació relativa al congrés es pot trobar a la pàgina web de l'Associació Nacional d'Infermeria de Salut Mental <http://www.aesm.net>. En aquesta web també hi ha diversos apartats que tracten els temes més actuals de la infermeria de salut mental: especialitat, recerca, formació continuada, etc.

Infermera Especialista en Salut Mental.

Catedràtica d'Infermeria Psicosocial i Salut Mental de la Escola d'Infermeria de la Universitat de Barcelona (EI-UB)

Cap d'Estudis en la formació d'Especialistes en Infermeria de Salut

Mental, per a les Unitats Docents acreditades i vinculades a la EI-UB.

tluch@ub.edu

I^a Trobada d'Història de la Infermeria

El dimecres 30 de juny del 2004 es va celebrar la I Trobada de docents d'Història de la Infermeria, organitzada per l'EUI de la UB i Àgora d'Infermeria que va comptar amb l'assistència de professores de les següents escoles: EUI Blanquerna, EUI Creu Roja, EUI Lleida, EUI del Mar, EUI Internacional, EUI Rovira Virgili, EUI Sant Joan de Déu, EUI Sant Pau, EUI Santa Madrona, EUI Universitat Barcelona, EUI Verge de la Cinta, EUI Vic i Sra. Roser Tey.

La Trobada tenia els següents objectius:

Crear una xarxa d'intercanvi i suport per la docència i recerca en la història de la professió i fomentar la comunicació entre els docents que impartim aquesta matèria.

També reflexionar sobre els continguts mínims de la matèria, tenint en compte la convergència europea i

els treballs de l'ANECA i per últim potenciar la recerca en Història de la Infermeria.

Les conclusions més destacades van ser:

1. Constitució d'un grup (cal pensar nom) que farà dues reunions l'any gener i juny
2. Fer un fòrum a la xarxa per intercanviar informació, ja s'ha demanat

permís a la UB.

3. Intercanvi d'experiències didàctiques, acordant les que es presentaran a la propera trobada del mes de gener 2005.

4. Es va insistir en que cal fer recerques sobre cures infermeres i no apartar-nos, ja que aquesta és una temptació molt llaminera.



Roser Valls amb els assistents a la Trobada.